

УДК 159.9: 316.4

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2021-2-4>**Світлана Доскач,**

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології,

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6611-4052>,**Любов Костик,**

кандидат філологічних наук, асистент, практичний психолог,

асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

вул. М. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна,

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9699-8607>

ТЕХНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ ТА ПОВЕДІНКУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті представлено теоретичний аналіз інформаційно-маніпулятивного впливу на суспільно-політичну свідомість та поведінку сучасної молоді. Погляд на свідомість, з психолого-політичної точки зору, дає можливість розглядати інформаційні технології як важливий атрибут впливу на політичну свідомість. Аналіз психологічних складових інформаційно-маніпулятивних технологій, що визначаються як: панування над духовним станом особистості, нав'язування думок, ідей, установок, цінностей та управління її поведінкою в інтересах суб'єкта впливу. У контексті вивченої проблематики розкрито роль ЗМК у політичних процесах суспільства, де вони виступають як засіб маніпулятивного впливу, що спрямований на трансформацію політичної свідомості молодшої людини. Основними чинниками впливу на політичну свідомість молоді є: надання права відредагувати, додаючи власні домисли; спотворення інформації; подання неправдивої інформації; замовчування про головні події; використання «закона випередження». Разом із тим, основна причина ефектів інформаційно-маніпулятивного впливу криється в особистісній площині, де важливим є: вміння критично мислити, аналізувати, інтерпретувати, оволодіння інтелектуальним потенціалом у відстоюванні власної думки, докладання вольових зусиль у досягненні мети, використання оптимальних засобів комунікативного впливу через застосування оптимальних механізмів у свідомості думок та дій, що відповідають ситуації. Визначені методи ефективної протидії інформаційно-маніпулятивним впливам, серед яких головним є здатність розподіляти інформацію в асоціативному просторі, коли конструюють відсутність перетинання обговорюваних подій шляхом асоціативного зв'язування з іншими не пов'язаними між собою подіями. Завдяки ефективним підходам, сучасна молодь має можливість перестати бути «пасивною масою», а перетворитися на активних діячів, які відстоюють свою думку, приймають самостійні рішення та формують власні моделі поведінки.

Ключові слова: політична свідомість, політична поведінка, психолого-політичні складові, маніпулятивний вплив, політичне маніпулювання, інформаційні технології, засоби масової комунікації.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми

Сучасне українське суспільство усе частіше залучає молодь до обговорення та прийняття рішень у соціально-політичних процесах. Їх участь у політиці є свідченням того, що зазначена сфера життя сприяє реалізації інтересів не тільки великих соціальних груп, а й запитам масових молодіжних рухів. В умовах трансформації інститутів соціалізації, політична свідомість молоді потрапляє під вплив різноманітних політичних сил, які за допомогою засобів масової комунікації використовують суперечливість та нестійкість поглядів молодих людей для збільшення статків та отримання суспільних переваг.

З метою посилення маніпулятивного впливу, ЗМК застосовують інформаційні технології, що мають на меті ввести в оману молодь, яка не володіє достатньою кількістю знань, життєвим досвідом, слабко орієнтується у суспільно-політичних процесах. У свою чергу засоби масової інформації, використовуючи комунікативні технології, виступають беззаперечним впливовим чинником на думки, світогляд, ціннісні орієнтації та політичну культуру молоді, таким чином,

здійснюючи цілеспрямований вплив на її політичну свідомість та поведінку. Необхідно враховувати той факт, що молодь хоча й готова приймати участь у політичному житті країни, але прагне знайти засіб для максимальної реалізації власних інтересів. У суспільних процесах особливого значення набувають інформаційні повідомлення, що визначають максимальне подолання дисбалансу між політичною владою та молодим поколінням.

Аналіз концептуальних засад передбачає виокремлення сукупності дослідницьких підходів щодо визначення універсальних політико-психологічних факторів щодо ефективності політичних маніпуляцій та їх впливу на політичну свідомість і поведінку молоді. Досліджувана проблематика розкривається у роботах науковців: О. Бойко (2010), Є. Доценко (2003), С. Зелінський (2008), В. Лукова (2014), В. Семенова та ін., які аналізують феномен впливу політичного маніпулювання на соціально-політичну свідомість молоді та управління нею.

Роль і значення застосування інформаційних технологій у політичному маніпулюванні розглядали вчені: С. Кара-Мурза (2007), С. Ларсен (2009), Р. Чал-

діні (2002).

Зокрема, у своїй книзі «Маніпуляція свідомістю» С. Кара-Мурза наводить визначення поняття «маніпуляції», що, на думку автора, являє собою «вплив» на особистість (Кара-Мурза, 2007). Інший вчений Р. Чалдіні у своїй книзі «Психологія впливу» зазначив, що маніпулятивні техніки будуються на принципах: взаємного обміну, зобов'язання та послідовності, соціального доказу, прихильності, авторитету, дефіциту (Чалдіні, 2002).

Політико-психологічні аспекти маніпулювання досліджували: Т. Адорно (2001), Р. Борецький (1998), В. Васютинський (2005), М. Головатий (2014), П. Лазарфельд (2010), Г. Лебон (1998), К. Левін (2000), М. Слюсаревський (2007), Р. Харріс (2002) та ін. Їх думки однак не стосуються того, що умовою маніпулювання є створення оманливої дійсності, яка б забезпечувала приховану дію на свідомість людини. А ефективність маніпулятивного впливу гарантована, якщо жертва вірить у те, що цей вплив є звичайним явищем і необхідним.

Розглядаючи маніпулятивний вплив у соціально-політичній сфері, Р. Борецький зазначає, що під маніпуляцією слід розуміти послідовно та цілеспрямовано діюче керівництво масовою свідомістю й у результаті – поведінкою. Переважно спрямоване на ірраціональну сферу сприйняття, що спирається на навіювання і має на меті навмисне відмежування масової свідомості від реальної дійсності (Борецький, 1998).

У свою чергу, соціально-політичні перетворення в країні, дії чи бездіяльність влади та багато інших чинників спонукають політично свідомих молодих людей вплинути на ситуацію і змінити її на краще. В останні кілька років молодь усвідомила свою силу впливу на владу та її дії. Молодь відкрито висловлює своє ставлення до суспільно-політичних подій, чим доводить, що варто зважати на її думку. Така ситуація підтверджує, що з появою наступного покоління політична свідомість змінюватиметься.

Політичні події, що виникають у суспільстві, засвідчують важливе значення технологізації формування наповнення, через застосування засобів інформаційного медіа-впливу. Політична сфера суспільства характеризується виникненням впливових масових заходів, таких, наприклад, як: «фейсбук-революції» або «твітер-революції», де політичні деструктивні ідеї (заклики, рухи, політичні програми тощо) набувають широкого суспільного резонансу та мотивують суспільство або його частину до дій. У результаті вони набувають досить агресивних форм, характеризуються трагічними наслідками, але у реальних, а не віртуальних умовах (Сорокіна, 2011).

Мета статті

Здійснити теоретичний аналіз особливостей маніпулятивного впливу інформаційних технологій на суспільно-політичну свідомість та поведінку молоді, зокрема, на її політичну активність, а також визначити основні напрями вироблення у молодих людей уміння протистояти інформаційним технологіям маніпулятивного впливу з боку політикуму.

Завдання статті:

1. розкрити значення інформаційних засобів у застосуванні політично-маніпулятивних впливів на соціально-політичну свідомість та поведінку молоді;

2. визначити політико-психологічні передумови та особливості маніпулятивного впливу інформаційних технологій на політичну свідомість та поведінку молоді;

3. розглянути засоби вироблення уміння протистояти інформаційно-маніпулятивним впливам на соціально-політичну свідомість та поведінку молоді.

Методи дослідження

Обробка наукових джерел за темою дослідження, систематизація теоретичних даних, порівняльно-типологічний та функціональний аналіз.

Результати

Соціально-політичні технології у ситуації глобальних змін суспільства поступово набувають інтерактивний (транзактний) характер і відіграють дедалі важливішу роль у формуванні політичної свідомості громадян, у тому числі й молоді. Сучасна молода людина виступає активним учасником суспільних процесів, причиною цього є вплив на розвиток духовної культури сучасного суспільства. У галузі дозвілля, засобів масової інформації (телебачення та інтернет), творчого життя, поп-музики, кіно, моди молодь є важливим чинником формування смаків. Її духовні цінності поширюються усюди, а погляди на суспільні події здійснюють вплив на політичну владу в країні.

Відомо, що від стану політичної свідомості молодих людей, які входять до різних соціальних груп, а також від переважаючих у суспільстві ідей і настроїв, залежить стан справ у політичній, соціальній, культурній та економічній сферах. Молодь – майбутнє країни, найбільш активна частина населення, тому необхідно враховувати та зважати на стан її політичної свідомості, з метою уникнення та попередження маніпуляцій з боку політичної влади. Необхідно зважати на думку молодого покоління і рахуватися з нею, як з впливовою силою, адже вона визначатиме майбутній розвиток усіх галузей суспільства (економічної, соціальної, політичної тощо).

Сучасне молоде покоління живе у насиченому соціальними та політичними подіями інформаційному середовищі. Засоби масової комунікації є тим джерелом, що забезпечує зв'язок між суспільством і його громадянами. Здійснюючи маніпулятивний вплив на особистість молодої людини, вони акцентують увагу на політичній складовій, зокрема, на її політичній свідомості. У ситуації, коли повідомлення, що надходять від інформаційних джерел, базуються на принципах толерантності, політкоректності, громадянськості, патріотизму, відповідальності, довіри до дій державної влади, відбувається успішна інтеграція молоді у політичне та соціальне життя країни, ідентифікація із загальними цінностями та нормами суспільства. Але якщо сучасний політикум використовуватиме масову політичну комунікацію, за рахунок активної ролі мас-медіа, здійснюючи маніпулятивні впливи, то у молодого покоління буде формуватися хибна думка і викривлене

сприйняття суспільно-політичних подій, а їх розуміння базуватиметься на оманливих і нав'язаних ЗМК поглядах.

У власних поглядах на маніпулятивні впливи слушною є думка вчених, які вважають, що існують дві фундаментальні сторони маніпулювання – раціональна та психологічна. Їх головною характеристикою є використання брехні, обману і секретності. Загальна риса цих методів – повне або часткове приховування інформації, від якої залежить прийняття рішень і, як правило, перекручення чи спотворення.

Негативною стає ситуація, під час якої маніпулятивний вплив стає стратегією інформаційно-комунікативної поведінки політиків, які мають на меті задовільнити власні, а не державні інтереси (Галлін, 2008). Це пов'язано з тим, що майже не можливо розрізнити маніпулятивні технології організації комунікативних взаємодій у політиці від не маніпулятивних, оскільки у кожній сучасній комунікативній стратегії наявні маніпулятивні елементи.

Психологічний аспект розглядається як комплекс причин, пов'язаних з психічними процесами, станами, що відбуваються на рівні свідомості і підсвідомості, що зумовлює сприйняття та відображення світу.

Сприйняття інформації відбувається поетапно, де на кожному з них, активізуються уявлення, переконання та оцінки. Подія або явище сприймається спочатку на емоційному рівні, а пізніше на когнітивному. Відомо, що самі емоції вже є продуктом раніше сформованих уявлень про правильне і неправильне, істинне і хибне, про те, як насправді є і має бути та хто цьому перешкоджає. Якщо подія викликає емоційне потрясіння, незалежно від того, позитивні чи негативні ці емоції, засоби зняття напруги та намагання пояснити подію і, що стало її причиною, люди не завжди прагнуть відшукати раціональний вихід. Зазвичай Часто це відбувається через схильність свідомості до пошуку шляхів виходу із ситуації через релігійні, магичні, містичні пояснення.

У сучасному світі теорія і практика політичного маніпулювання й управління «колективним несвідомим» отримали досить глибоку наукову розробку і практичне застосування. Загальна технологія глобального, загальнодержавного маніпулювання суспільною свідомістю зазвичай ґрунтується на впровадженні у масову свідомість соціально-політичних міфів – ілюзорних ідей, що встановлюють певні критерії, цінності і норми, до яких схильні об'єкти маніпулювання (Ларсен, 2009).

Таким чином, політичне маніпулювання – це різновид інформаційного маніпулювання, яке базується на розумінні того, що первинним та головним рівнем маніпулятивного впливу варто вважати найбільш ірраціональний, політико-психологічний структурний рівень політичної свідомості. У такому сенсі, вагома роль у сприйнятті політичної дійсності належить масовим почуттям, емоціям, настроям (Головатий, 2014).

У зв'язку з чим, важливою особливістю маніпулювання є його політичне забарвлення, яке визначається наступними складовими: суб'єктивними (замов-

ник та виконавець маніпулятивного впливу); об'єктивними (жертва, тобто на кого спрямований такого виду вплив); рівнем впровадження (міжособистісний, груповий чи масовий); цільовим спрямуванням (лобіювання реформ, участь у виборах); технологічними засобами маніпулятивного впливу та ін. (Доценко, 2003).

У свою чергу, ефективність впливу на первинному політико-психологічному рівні є запорукою формування мотиваційних структур для управління раціональними елементами політичної свідомості на її політико-психологічному (інтелект, емоційно-вольові якості, цінності, ідеали, ідеї, погляди, установки, спрямованість) та політико-дієвому рівнях (підґрунтя політичної поведінки). Політична свідомість молоді, уособлює суб'єктивний образ відповідної політичної системи, детермінує, опосередковує та у потрібному напрямі спрямовує їх політичну поведінку.

Важливим є той факт, що у результаті політичного маніпулювання мета досягається не за рахунок прямого впливу на масового соціально-політичного суб'єкта, а крізь призму ефективності впливу на механізми масової політичної свідомості. Таким чином, політичне маніпулювання розглядається як успішне задоволення інтересів та досягнення політичних цілей, що загалом зводяться до наступних стратегічних завдань: набуття, реалізація та збереження владного статусу, а також дискредитація політичних конкурентів (Cheminant, 2020).

Тобто, дійсним об'єктом (адресатом) використання будь-яких політичних маніпулятивних технологій є не соціальні маси, а їх масова політична свідомість або її окремі підструктури. Застосування інформаційно-маніпулятивних технологій несуть у собі загрозу негативного впливу, особливо, на свідомість та поведінку молодого покоління, адже вони найбільш вразливі до зовнішніх соціальних впливів.

Отже, особливістю теоретичної концепції поняття «політичне маніпулювання» залишається актуальним. Воно є фундаментальним для інтерпретації змісту новітніх практик інформаційно-комунікативного впливу на політичну свідомість та поведінку молоді, що значною мірою впливає на їх суспільну активність та інтеграцію у суспільні процеси.

Інформаційно-комунікативні виміри сучасного маніпулювання вмщують багатоманітність факторів та закономірностей впливу на політичну свідомість і поведінку молоді у контексті комплексного застосування потенціалу ЗМК. У тому числі й інформаційно-маніпулятивних технологій. Інформативно-маніпулятивні технології – це різновид політичних технологій маніпулятивного впливу на політичну свідомість та поведінку. Мета політичних технологій – оптимізація виконання суб'єктами політики своїх завдань і обов'язків за допомогою раціональних засобів, черговості дій, вироблення відповідного алгоритму поведінки.

Політичні події, що виникають у суспільстві, засвідчують важливе значення технологізації, через застосування інформаційними засобами медіа-впливу. Прикладом можуть слугувати виникнення впливових масових заходів, що демонструються за допомогою ін-

тернет-повідомлень, таких, наприклад, як: «фейсбук-революції» або «твіттер-революції», де політичні деструктивні ідеї (заклики, рухи, політичні програми тощо) набувають широкого суспільного резонансу та мотивують молоду частину суспільства до дій. У результаті чого, вони набувають досить агресивних форм, характеризуються трагічними наслідками, але у реальних, а не віртуальних умовах (Сорокіна, 2011).

Для глибшого розуміння технологізації інформаційного маніпулювання необхідно проаналізувати та розкрити сутність ЗМК як засобу впливу. Інформація, що передається від ЗМК піддається контролю з боку її передавача, що дає змогу маніпулювати масовою свідомістю, і тим самим, створювати модель вигідного суб'єкту впливу та вирішувати актуальні проблеми. У результаті штучно виробляється медіа-свідомість, тобто свідомість, яка заснована на хибних цінностях, маніпулятивних інтерпретаціях, подвійній моралі, коли реальність, запропонована інформаційним джерелом, відрізняється від достеменною (Южанін, 2020).

Для аналізу впливу інформаційно-маніпулятивних технологій на політичну свідомість та поведінку молоді, у контексті вищезазначених пов'язаних між собою залежних особливостей, варто виокремити ключові твердження. Перший – передбачає дослідження сукупності теоретико-концептуальних підходів щодо універсальних політико-психологічних факторів ефективності впливу інформаційно-маніпулятивних технологій. Другий – спрямований на узагальнення дослідницьких позицій та ідей, що розглядають політичне маніпулювання як комунікативний процес або процес, який відбувається на основі комунікації та опирається на відповідні закономірності інформаційно-комуніка-

тивної взаємодії. Третій – передбачає розробку концептуальних засад для моделювання універсальних характеристик інформаційно-маніпулятивних технологій як особливого різновиду політичних технологій (Бойко, 2010).

Отже, значення політичного маніпулювання, як стратегії інтегрованого інформаційно-комунікативного впливу на молодь, зростає саме через високий рівень конкуренції у політичному аспекті. Водночас, маніпулювання стає надто технологічним та варіативним у пошуку найбільш ефективних способів впливу на політичну свідомість та поведінку молодих людей (Кущева, 2020). Вихідною тезою для реалізації спрямовуючих векторів аналізу є визнання інформаційного маніпулювання особливим різновидом політичного впливу на політичну свідомість та поведінку молодого покоління, з метою їх корегування та спрямування у необхідному для маніпулятора напрямі.

Трактування свідомості у комунікаційному контексті дає можливість розглядати технології як важливий атрибут політичної свідомості. Це пояснює той факт, що політичні психологи поступово починають розуміти важливість технологій у політиці і досліджують соціально-психологічні технології як частину повсякденного політичного життя.

У змістовному відношенні більшість дослідників розглядає політичну свідомість як багатовимірне, неоднорідне, внутрішньо суперечливе, багаторівневе утворення, в узагальненій формі відображає ступінь знайомства суб'єкта з політикою і раціонального до неї відношення. Психологічна характеристика політичної свідомості молоді представлена схематично у рис. 1.

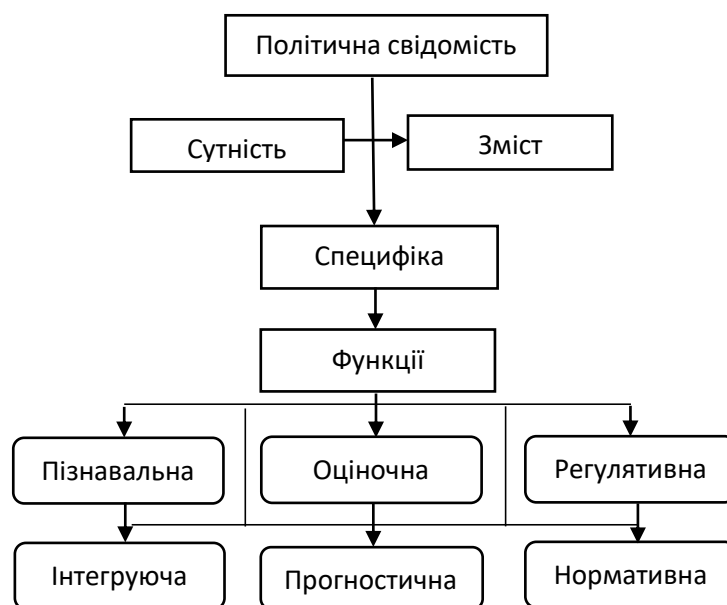

Рис. 1. Психологічна характеристика політичної свідомості молоді

Психологічні складові політичної свідомості слід розглядати як специфічні компоненти, що співвідносяться зі змістом та сутністю взаємопов'язаними між

собою функціями: пізнавальною, оцінюючою, регулятивною, інтегруючою, прогностичною, нормативною. У традиційному вітчизняному розумінні політична сві-

домість трактувалося як варіант громадського свідомості, що виникає як відображення, перш за все, соціально-економічних умов буття людей.

Однак, на політичну свідомість молодшої людини легко вплинути, оскільки вона є чутливою до впливу подій, що відбуваються у суспільстві та світі. У зв'язку з чим з'являється потреба у вивченні сутності політичної свідомості молоді (Кара-Мурза, 2007). Необхідно підвищувати рівень розвитку критичного мислення, формувати необхідні політичні переконання, викликати прагнення бути політично активним, розвивати політичну волю, виробити політичні цінності тощо. Отже, з психологічної точки зору, процес формування політичної свідомості передбачає усвідомлення суб'єктами суспільства (у тому числі й молоддю) реальній політичного життя, притаманним їм ціннісних орієнтацій та інтересів.

Обговорення

На нашу думку, політична свідомість відображає політичну діяльність та визначає політичну поведінку, демонструє політичну активність і виступає в якості раціональної основи суб'єктивних механізмів такої поведінки. Рівень політичної свідомості, пануючі у суспільстві настрої та ідеї у період політичної, соціально-економічної нестабільності української держави можуть виступити важливим фактором формування політичної свідомості молодого покоління.

Зміни у політичній системі призводять до трансформації політичної свідомості молоді. Найбільш впливовим у такий період стають ЗМК, адже, вони використовуються політиками, з метою маніпулятивних технологій вплинути на свідомість молоді, з метою задоволення власних інтересів і досягнення цілей. Тому ігнорування таких перетворень може призвести до серйозних наслідків для політичної еліти. Можна погодитись із критичними поглядами дослідників, які не безпідставно звинувачують останню у значному маніпулятивному потенціалі, у пануванні атмосфери цинізму, суспільної недовіри та загального розчарування політикумом, у тому числі внаслідок перетворення

мас-медіа на ключову детермінанту інформатизації сучасної політики (Гриценко, 2003).

Отже, складні соціально-політичні, економічні і міжнародні проблеми вимагають від особистості молодшої людини вміння усвідомлювати, аналізувати дійсність та інтерпретувати процеси, що відбуваються у суспільстві. Політична свідомість виступає не просто показником чи індикатором наявного рівня демократії у суспільстві, а й як чинник та детермінанта процесу її становлення.

Висновки

Наукові підходи до розуміння маніпулятивного впливу ЗМК, інтерпретують у контексті політико-психологічної складової. ЗМК здійснює визначальний вплив на соціально-політичну свідомість та поведінку молоді. Застосування новітніх інформаційних технологій включає психологічні складові і має на меті вплинути на думки, почуття, ставлення молодшої людини до суспільно-політичних подій. У такому сенсі маніпулювання перетворюється на стратегію досягнення мети – трансформація свідомості та зміна поведінки молодшої людини. Важливу роль у цьому процесі відіграють інформаційно-маніпулятивні технології. Основними визначені їх політично-психологічні складові на політико-ідеологічному та політично-дієвому рівнях. Під призвою яких, політична свідомість молоді, як суб'єктивний образ відповідної політичної системи, детермінує, опосередковує та спрямовує їх політичну поведінку у певному напрямі.

Оволодіння молоддю політичною свідомістю сприятиме можливості розрізнити та попереджати маніпуляції з боку ЗМІ, визначити роль інформаційно-маніпулятивних технологій у впливі на її думки, емоційний стан та поведінку. Тобто, сформована соціально-політична свідомість молодшої людини сприятиме можливості усвідомлювати та аналізувати реальні політичного життя, уміння орієнтуватися та діяти у соціально-політичних подіях, тобто, бути їх активним учасником, відповідно до розвинених особистісних надбань.

ратичних трансформацій українського суспільства (політико-культурологічний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук : 23.00.03. Київ: Нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Ін-т журналістики, 2003. 31 с.

6. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. 3-е изд., испр., перераб. Санкт-Петербург: Речь, 2003. 292 с.

7. Зелинский С. А. Манипуляции массами и психоанализ. Манипулирование массовыми психическими процессами посредством психоаналитических методик. Санкт-Петербург: Издательско-Торговый Дом «СКИФИЯ», 2008. 248 с.

8. Інтеракційна психологія влади. За ред. В. Васютинського. Київ: Вид-во Київ. славіст. ун-ту, 2005. 492 с.

9. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. [перераб. изд.]. Москва: Эксмо, 2007. 857 с.

10. Карлова В. В. Вплив засобів масової інформа-

Література

1. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.

2. Борецкий Р. Бермудский треугольник ТВ. (Формирование пропагандистской направленности массовой информации (Манипуляция)). Москва, 1998. 264 с. URL: http://www.library.cjes.ru/online/?a=con&bid=609&c_id=7278

3. Галлін Д. С. Сучасні медіасистеми: три моделі відносин ЗМІ та політики. Київ: Наука, 2008. 320с. URL: <https://sites.google.com/site/mediasistemy/course02>

4. Головатий М. Ф. Масова стихійна поведінка в дзеркалі сучасної політичної психології: анатомія явища. Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2014. С. 28–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2014_Spets.vip_7

5. Гриценко О. М. Мас-медіа в процесах демок-

ції на формування української національної свідомості. Державне управління: теорія та практика, 2007. №2. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2007-2/txts/07kvvunc.htm>

11. Ларсен С. У. Теория и методы в современной политической науке: Первая попытка теоретического синтеза. Москва: РОССПЭН, 2009. 751 с. 7

12. Лебон Г., Тард Г. Психология толп. Мнение и толпа. Сост. А. К. Боковиков. Москва: Изд-во Ин-та психологии РАН: КСП, 1998. С. 122–254.

13. Луков В. А. Теории молодежи : Междисциплинарный анализ. Москва: Канон + РООИ «Реабилитация», 2012. 528 с.

14. Рыбак І.В. Інформаційно-комунікативні виміри сучасного політичного маніпулювання. *Держава і право*: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. Київ: Ін.-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2012. Вип. 57. С. 565-572.

15. Сорокина Е., Федотченко Ю., Чабаненко К. В социальных сетях. Twitter – 140 символов самовыражения. Санкт-Петербург: Питер, 2011. 144 с.

16. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак, 2003. 448 с.

17. Чалдини Р. Психология влияния. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 288 с.

18. Kusheva G. Linguistic Manipulation in Print Tabloid Editions: Some Methodological Implications for Media Classes Media education – mediaobrazovanie. Vol. 1. P. 123–128, 2020.

19. Manipulating Democracy: Democratic Theory, Political Psychology, and Mass Media. [ed. by W. Le Cheminant, J. M. Parrish]. NY: Routledge, 2011. 258 p.

20. Yuzhanin M. A. The specifics of manipulative influence in contemporary social interactions and communications: orcid Amazonia investiga. T. 9, Vol. 26, P. 125–133, 2020.

References

1. Boiko, O. D. (2010). *Politychne manipuliuvannia [Political manipulation]*. Kyiv: Akademvydav (Serii «Alma-mater») [in Ukrainian].

2. Boretskiy, R. (1998). *Bermudskiy treugolnik TV. (Formirovanie propagandistskoy napravlenosti massovoy informatsii. (Manipulyatsiya)) [Bermuda Triangle TV. (Formation of the propaganda orientation of the mass media. (Manipulation))]*. Moscow. Retrieved from http://www.library.cjes.ru/online/?a=609&c_id=7278 [in Russian].

3. Chaldyny, R. (2002). *Psikhologhiya vliyaniya [The psychology of influence]*. St. Petersburg: Piter [in Russian].

4. Cheminant, W. Le, Parrish, J. M. (2011). *Manipulating Democracy: Democratic Theory, Political Psychology, and Mass Media* [in English].

5. Dotsenko, E. L. (2003). *Psihologhiya manipulyatsii: fenomeny, mehanizmy i zashhita [Psychology of manipulation: phenomena, mechanisms and protection]*. St. Petersburg: Rech [in Russian].

6. Hallin, D. S., Manchini, P. (2008). *Suchasni mediasystemy: try modeli vidnosyn ZMI ta polityky [Modern media systems: three models of media and politics relations]*. Kyiv: Nauka. Retrieved from <https://sites.google.com/site/mediasistemy/course0> [in Ukrainian].

7. Harris R. (2003). *Psihologhiya massovykh kommunikatsiy [Psychology of Mass Communication]*. St. Petersburg: Praym-Evroznak [in Russian].

8. Holovaty, M. F. (2014). *Masova stykhiina povedinka v dzerkali suchasnoi politychnoi psykholohii: anatomiiia yavlyshcha. Polityka i dukhovnist v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Mass spontaneous behavior in the mirror of modern political psychology: the anatomy of the phenomenon. Politics and spirituality in the context of global challenges]*. *Nauk. chasopys Nats. ped. un-tu im. M.P. Drahomanova – Science magazine Nat. Pedagogical University named after M. P. Drahomanov*, 22, 28–34 [in Ukrainian].

9. Hrytsenko, O. M. (2003). *Mas-media v protsesakh demokratychnykh transformatsii ukrainskoho suspilstva (polityko-kulturolohichniy aspekt) [Mass media in the processes of democratic transformations of Ukrainian society (political and cultural aspect)]*. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv: Nat. un-ty named after T. Shevchenko. Institute of Journalism. Retrieved from <http://goo.gl/zLCRTV> [in Ukrainian].

10. Kara-Murza, S. G. (2007). *Manipulyatsiya soznaniem [Manipulation of consciousness]*. *Politicheskyy bestseller – Political bestseller* [in Russian].

11. Karlova, V. V. (2007). *Vplyv zasobiv masovoi informatsii na formuvannia ukrainskoi natsionalnoi svidomosti [The influence of the media on the formation of the Ukrainian national consciousness]*. Retrieved from <http://www.academygov.ua/ej/ej6/txts/07kvvunc.htm> [in Ukrainian].

12. Kusheva, G. (2020). *Linguistic Manipulation in Print Tabloid Editions: Some Methodological Implications for Media Classes Media education – mediaobrazovanie*, 11, 23–128 [in English].

13. Larsen, S. U. (2009). *Teoriya i metody v sovremennoy politicheskoy nauke: Pervaya popytka teoreticheskogo sinteza [Theory and methods in modern political science: The first attempt at theoretical synthesis]*. Moscow: ROSSPJeN [in Russian].

14. Lebon, G. (1998). *Psihologhiya tolpy. Mnenie i tolpa [Crowd psychology. Opinion and crowd]*. (pp. 122–254). Moscow: Institute of Psychology Publishing House RAN: KSP [in Russian].

15. Lukov, V. A. (2012). *Teorii molodezhi : Mezhdistsiplinarynyy analiz [Theories of Youth: An Interdisciplinary Analysis]*. Moscow: Kanon + ROOI “Reabilitatsiya” [in Russian].

16. Rybak, I. V. (2012). *Informatsiino-komunikatyvni vymiry suchasnoho politychnoho manipuliuvannia [Information and communication dimensions of modern political manipulation]*. *Derzhava i pravo – State and law*, 57, 567–572). Kyiv: V.M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

17. Sorokina, E., Fedotchenko, Yu., Chabanenko, K. V. (2011). *Sotsialnyih setyah. Twitter – 140 simvolov samovyirazheniya [In social networks. Twitter - 140 Characters of Expression]*. St. Petersburg: Piter [in Russian].

18. Yuzhanin, M. A. (2020). The specifics of manipulative influence in contemporary social interactions and communications: orcid Amazonia investiga, 9, 26, 125–133 [in English].

19. Vasiutynskyi, V. (2005). *Interaktsiina psykho-*

lohiia vldy [Interactive psychology of power]. Kyiv: Kiev Slavic University [in Ukrainian].

20. Zelinskiy, S. A. (2008). *Manipulyatsii massami i psihoanaliz. Manipulirovanie massovymi psihicheskimi processami posredstvom psihoanaliticheskikh metodik [Mass manipulation and psychoanalysis. Manipulation of mass mental processes through psychoanalytic techniques]*. St. Petersburg: Izdatel'sko-Torgovy Dom «SKIFIYA» [in Russian].

Svetlana Dorskach,

PhD (Candidate of Psychological Sciences), assistant professor,

Department of Psychology,

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6611-4052>,

Liubov Kostyk,

PhD (Candidate of Philological Sciences), assistant, practical psychologist,

Department of Pedagogy and Psychology Preschool Education,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,

2, M. Kotsyubynskoho Str., Chernivtsi, Ukraine,

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9699-8607>

TECHNOLOGIES OF INFORMATIVE AND MANIPULATIVE INFLUENCE ON SOCIO-POLITICAL CONSCIOUSNESS AND BEHAVIOR OF MODERN YOUTH

The article presents a theoretical analysis of informative and manipulative influence on the socio-political consciousness and behavior of modern youth. The interpretation of consciousness in the psychological and political areas has been revealed, which makes it possible to consider information technologies as an important attribute of influence on political consciousness. There has been conducted the analysis of the psychological components of informative and manipulative technologies, which defined as the dominance of the spiritual state of the individual, the imposition of thoughts, ideas, attitudes, values and management of behavior in favor of the subject of influence. There has been revealed the idea that the favorable socio-political conditions encourage the media to exert influence by manipulating the political consciousness and behavior of young people. The opinion has been clarified, that the use of communication technologies, that optimize the implementation of policy actors of their tasks and responsibilities through rational means, sequence of actions, development of an appropriate algorithm of behavior, result in the implementation of human activities to achieve socially significant goals, including political one. In the context of this issue, the role of the media in the political processes of society has been revealed, where they act as a means of manipulative influence aimed at transforming the political consciousness of young people. The factors influencing the political consciousness of young people have been analyzed, where the most influential are: granting the right to edit, adding their own conjectures; distortion of information; submission of false information; being reticent about major events; being ahead of the curve. However, the main reason for the effects of informative and manipulative influence lies in the personal scope, where it is important to have the ability to think critically, to analyze, interpret, defend the point of view, have strong energy and will, to have different forms of verbal influence of optimal mechanisms of thought and actions appropriate to the situation. Methods of effective counteraction to informative and manipulative influences have been determined. The main one is the ability to distribute information in the associative space, when one constructs the absence of intersection of the discussed events by associative connection with other unrelated events. Due to effective approaches, modern youth has the opportunity to stop being a "passive mass" and become active citizens who defend their opinions, make independent decisions and form their own patterns of behavior.

Keywords: political consciousness, political behavior, psychological and political components, manipulative influence, political manipulation, information technology, mass media.

Подано до редакції 02.06.2021